

JUNI 2019
JAARGANG 16
NUMMER

2

Alles over Israël

Tov!

Tov is een uitgave van Christenen voor Israël

CLUB
MAGAZINE

THEMA

Abraham

Dit vind je in
DEZE TOV!

ABRAHAM

Dit is het
thema

*Bedoeïenen lopen
door de woestijn van
Judea.*

- 4 *Nu in Israël*
Nieuws, feiten en weetjes
- 6 *Thema*
De bedoeïenen
- 8 *De lange reis van
Abraham*
- 9 *Recept*
Waanzinnig lekkere
dadelcake
- 10 *Raad de plaats*
- 12 *Verhaal*
De vriend van de koning
- 14 *De spelonk van Machpela*
- 16 *Puzzel*

Shalom!

In deze TOV! gaan we het hebben over de meest bekende aartsvader: Abraham. Hij krijgt van de Heere God de belofte van een groot nageslacht, het volk Israël.

Abraham was een nomade, een bedoeïen. Hij ging samen met zijn familie en zijn vee van plek naar plek. Je zult daarom in deze special onder andere van alles gaan ontdekken over de bedoeïenen van vroeger en nu.

Ook kun je een toffe fotopuzzel maken en is er weer een heerlijk recept dat je zeker moet uitproberen. ©

Met andere woorden: een heleboel redenen om gauw verder te lezen. Heel veel leesplezier gewenst!

Groetjes
Wendy

Concept en realisatie: BladenMakers

TOV! CLUBDAG

NIUW!

31 AUGUSTUS - ZIEN WE JE DAAR?

Wil je meer leren over Israël, leuke spellen doen en ontdekken wie er allemaal bij de Tou!Club horen? Kom dan op 31 augustus 2019 naar het Israëlcentrum voor de allereerste Tou!Clubdag ooit! Het wordt een dag met muziek, verhalen, spannende spellen, knutselen, koken en nog meer.

Kom jij ook? Op de website www.touclub.nl vind je meer informatie over het programma en opgeven. De toegang is gratis.

Kom naar de Zomer- tentoonstelling

Onze zomertentoonstelling *Expeditie Israël*, op reis door het land van de Bijbel is open! Een tentoonstelling boordevol interessante weetjes over verschillende Bijbelse plaatsen, spelletjes, filmpjes en virtual reality. Ben jij al in het Israëlcentrum geweest om hem mee te maken? Kom gerust langs met je vriendjes en vriendinnetjes, familie of schoolklas! Meer info vind je op: www.cvi.nl/expeditie.

WINNAAR PUZZEL

Hoi Tou!Club!

Ik weet het antwoord op de puzzel in de TOU! Het antwoord is: Jehoshua. Ik hoop dat ik dit keer de prijs win.

Groetjes van
GERDINE VAARKAMP

Hoi Gerdine,

Gefeliciteerd, dit keer heb jij inderdaad de prijs gewonnen! Knap dat je het goede antwoord hebt gevonden. Jehoshua is de Hebreeuwse naam van Jozua en betekent 'God redt.'

Groetjes Wendy

Joodse kalender

9-10 JUNI
SJAVOEOT
Wekenfeest

11 AUGUSTUS
TISJA BEAV
traditionele rouwdag
van het Jodendom

16 AUGUSTUS
TU BE-AV
Joodse dag van
de liefde

NU in Israël

Nieuws, feiten
en weetjes

Grootste zoutgrot ter wereld in Israël

In de buurt van de Dode Zee ligt de prachtige zoutgrot Malcham. Pas geleden is deze grot opgemeten, en wat blijkt? De grot is 10 kilometer lang en daarmee de grootste van de wereld. De grot neemt hiermee de titel over van de 6,5 kilometer lange 3N-zoutgrot in Iran. De grot is opgemeten door een groep van 80 wetenschappers uit 9 verschillende landen. Een hele onderneming dus!

LAAD JE AUTO OP TERWIJL JE RIJDT

Tegenwoordig zie je steeds meer elektrische auto's op de weg. Deze auto's hebben een batterij die na honderd kilometer of meer weer opgeladen moet worden. Dit opladen duurt wel een tijdje en moet je goed plannen. Maar misschien is dit in de toekomst niet meer nodig! Israël is namelijk bezig met het maken van een elektrische weg. Auto's en vrachtwagens die over die weg heenrijden, worden vanzelf opgeladen. Israël gaat nu in Zweden, een land dat veel bezig is met elektrisch rijden, een 1,6 kilometer lange elektrische weg bouwen om te kijken of het werkt.

Israëlische maanlanding niet volgens plan

In ons winternummer stond een berichtje over Beresheet, de onbemande Israëlische raket die naar de maan gestuurd zou worden. Het goede nieuws is dat de raket succesvol gelanceerd werd en in een goede baan om de maan terecht kwam. Het slechte nieuws is dat de landing van de raket mislukte waardoor de raket neerstortte op de maan. Het besturingsteam was natuurlijk erg teleurgesteld dat de landing mislukte. Maar tegelijkertijd was er ook trots! Israël is nu namelijk het zevende land dat het gelukt is een raket in de baan om de maan te brengen. De Israëlische premier Netanyahu die op bezoek was bij het team, zei dat ze het gewoon nog een keer moesten proberen. En dat gaan ze doen! Een week na het neerstorten is project Beresheet 2 gestart.

Het besturingsteam
van Beresheet

Foto door: Omer
Mesinger/Flash90

BLOEMEN MET OREN

Dat mensen en dieren kunnen horen, dat wisten we al. Maar nu hebben Israëlische onderzoekers ontdekt dat een bepaalde bloem, de Teunisbloem, ook kan horen! De onderzoekers vonden natuurlijk geen echte oren op de bloem. Ze ontdekten dat de bloemblaadjes van de bloem de oren van de bloem zijn. Wanneer er een bij langskomt, dan gaan de bloemblaadjes een beetje trillen. Dit komt door de geluidsgolven die ontstaan door de flapperende vleugeltjes van de bij. Als reactie op de naderende bij, zorgt de bloem ervoor dat zijn nectar binnen drie minuten heel zoet wordt. Hierdoor is hij extra aantrekkelijk voor de bij. Onderzoekers dachten ook dat geluiden die mensen maken er misschien voor kunnen zorgen dat de bloem minder goed kan horen. De volgende keer als je langs een bloem loopt dus voor de zekerheid heel zachtjes doen. ;)

De teunisbloem.

THEMA

ABRAHAM

DE-BEDOEÏENEN: de bewoners van de woestijn

Al duizenden jaren trekken hele families met hun vee door de woestijn. Ze worden bedoeïenen genoemd. Abraham was ook een bedoeïen. Lees in dit artikel meer over deze bijzondere woestijnbewoners.

WIST JE DAT...

...in een bedoeïentent er bijna geen meubels zijn? Wel veel kussens en tapijten. In het midden hangt er een groot geweven gordijn zodat er een mannen- en vrouwen gedeelte ontstaat.

WIST JE DAT...

...de band om het hoofd van een bedoeïen vaak gemaakt wordt van zilveren munten?

WIST JE DAT...

...in de woestijn de kleding wordt gemaakt van natuurlijke stoffen? Er wordt veel katoen gebruikt. Er is veel stof nodig om een kostuum te maken dat hoort bij de kledingdracht van de bedoeïenen. Als je veel stof hebt verwerkt in je kleding, kunnen mensen aan je zien dat je rijk bent.

WIST JE DAT...

...Bedoeïenen heel eenvoudig eten? Iedereen eet uit één schaal met zijn rechterhand. Graan, ulees, brood en dadels worden opgepakt tussen je wijsvinger en duim. Bedoeïenen drinken kamelenmelk, geitenmelk, koffie en thee.

WIST JE DAT...

...een bedoeïentent wordt gemaakt van een doek van geitenharen? Deze zijn door de vrouwen geweven in lange strengen. Die houden de zon tegen en ook de eventuele regen. De vezels nemen het water van de regen op. Vervolgens zetten ze uit en zo wordt de tent waterdicht.

WIST JE DAT...

...mannen de tent vergroten als ze trouwen? Rijke mannen met grote families hebben tenten met verschillende aanbouwsels.

WIST JE DAT...

...er ook een klein aantal christelijke bedoeïenen is? De meeste bedoeïenen zijn moslim.

Het woord 'bedoeïen' komt van het Arabische woord 'badawi', dit betekent: 'woestijnbewoner' of 'nomade.' Eigenlijk lijkt het een beetje op de betekenis van zwerver, maar dan anders. Het zijn mensen zonder vaste woonplek of zonder huis. Ze reizen met hun familie en vee van plek naar plek in de woestijn en wonen in tenten. De meeste bedoeïenen vind je in het Midden-Oosten en Noord Afrika. Ze hebben hun eigen cultuur en tradities en ze spreken verschillende Arabische dialecten.

Bedoeïenen of nomaden zijn er vanaf het begin geweest. Zo kun je in de Bijbel lezen over Abel die herder was van kleinvee (Genesis 4). Maar misschien nog wel bekender is het voorbeeld van Abraham en Lot. Zij hadden zoveel vee dat ze steeds ruzie met elkaar maakten en ze allebei een ander gebied moesten opzoeken. Het gebied dat Lot koos, het gebied van de Jordaan, was vruchtbaar. Dit soort gebieden zijn van levensbelang voor de kuddes.

In de Negeu-woestijn in Israël wonen al sinds duizenden jaren bedoeïenen. Een van de grootste stammen is de Tarabin. De grootste Israëliëse bedoeïenenplaats is Rahat, dat ligt boven Be'er Sheva. De bedoeïenen leven in kleine gemeenschappen en dorpen. Op dit moment leven er ongeveer tweehonderd-duizend bedoeïenen in Israël. De meeste van hen leven in het zuiden, maar ook in het noorden leeft een groep, al wonen die niet meer in tenten maar in huizen.

Een paar dingen waar je bedoeïenen aan kunt herkennen zijn dapperheid, gastrijheid en trots. Een bedoeïen wil winnen. Hij moet laten zien dat hij de beste is van zijn stam. Bedoeïenen zijn erg gasturig. Een gast wordt als koning behandeld. Het belangrijkste is dat de gast genoeg (meer dan genoeg) te eten krijgt, zelfs als dit betekent dat de bedoeïen zelf niks meer kan eten.

Een Mikue

De lange reis van ABRAHAM

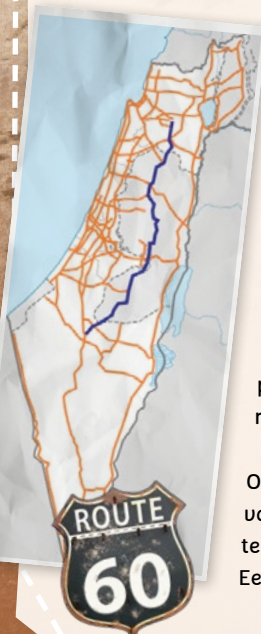
Als Abraham na een lange reis vanuit Ur via Haran (dat nu in Turkije ligt) aankomt in het Land Kanaän, trekt hij het land binnen via de Tirzavallei. Dit is in het noordoosten van Israël. Op deze plek verschijnt de HEERE God aan Abraham en belooft hem dat Hij dit land aan zijn kinderen zal geven. Abraham bouwt er een altaar voor de HEERE. (Gen. 12)

De weg waarop Abraham vanaf dat moment reist, is een oude route. Die gaat van noord naar zuid via Sichem, Bethel, Jeruzalem en Hebron naar Be'er Sheva. De route werd ook gebruikt voor de karavananen met handelaars. Er was water langs de route en het pad was goed begaanbaar. Abraham plaatste zijn tenten op verschillende plaatsen langs deze route.

Ook nu nog is een stuk van de Aartsvaardersroute te bewandelen. Een gehard pad van

kleine steentjes loopt door het heuvelachtige landschap. Ook kun je een bezoek brengen aan één van de mikue's. De mikue's zijn de rituele baden die mensen gebruikten wanneer ze onderweg waren als pelgrim naar Jeruzalem. Aan de ene kant ging men het mikue in en aan de andere kant kwam men weer naar buiten. De muur ertussen zorgde ervoor dat de mensen die nog niet gebaad hadden niet in aanraking kwamen met de mensen die rein uit het bad kwamen.

Tegenwoordig heet een groot deel van de aartsvaardersroute, route 60. De weg is 225 km lang en begint in het noorden van Israël en gaat daarna via bekende Bijbelse plaatsen als Nazareth, Jeruzalem en Hebron naar Be'er Sheva.

Recept:

Waanzinnig lekkere dadelcake

In Israël zijn er veel dadelplantages. Het is geen wonder dat er overal allerlei soorten dadelproducten worden verkocht. Kinderen zijn dol op deze vrucht. Hieronder het recept van een heerlijke dadelcake. Eet smakelijk!

Zo maak je het:

- ★ Verwarm de oven voor op 160 graden
- ★ Ontpit de dadels
- ★ Doe de dadels, het cacao, het kaneel en het amandelmeel in de keukenmachine. Maal fijn tot broodkruim
- ★ Voeg de honing toe en pureer nog even
- ★ Dan de eieren toevoegen en nog even mengen tot een redelijk egaal beslag (er zijn hier en daar nog stukjes dadel zichtbaar)
- ★ Ongeveer 35 minuten bakken in bakblik bekleed met bakpapier

Dit heb je nodig

250 gram ontpitte dadels
120 gram amandelmeel
2 eetlepels cacao poeder
kaneel
1 eetlepel honing
4 eieren

ISRAËLQUIZ RAAD DE PLAATS

De zomertentoonstelling gaat dit jaar over verschillende plaatsen in het land Israël. Onderstaande foto's zijn allemaal in Israël gemaakt. Weet jij waar de foto's genomen zijn? Met de letters die bij het goede antwoord horen, kun je een woord maken. Het antwoord vind je ergens op z'n kop in deze TOU!. Veel succes!

1

- n. Bethlehem
- t. Jericho
- w. Tel Aviv

2

- u. Een bloemenveld in de Judea woestijn
- o. Een bloemenveld in Galilea
- e. Een bloemenveld aan de kust bij de Middellandse Zee

3

- r. De Rode Zee
- m. De Jordaan
- p. Het Meer van Galilea

4

- a. De Westelijke muur in Jeruzalem
- i. Een muur van de Spelonk van Machpela in Hebron
- o. Een muur van de Geboortekerk in Bethlehem

5

- b. Mitzpe Shalem, een plaats bij de Dode Zee
- d. Caesarea, een plaats bij de Middellandse Zee
- p. Tiberias, een plaats bij het Meer van Galilea

- u. Jeruzalem
- u. Nazareth
- e. Hebron

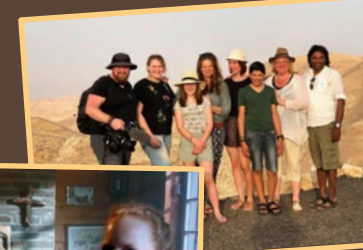
6

DE DIAMANT

Op Family7 is sinds een tijdje de super leuke serie De Diamant te zien. In deze serie gaan Lisa, Kenzo en Roos op avontuur door het land Israël. Ze ontdekken allerlei geheimen over het verleden en heden en gaan op onderzoek uit. Ze worden daarbij geholpen door een wijze, oude diamantslijper en een echte archeologe. De plekken uit de Bijbel komen in deze serie helemaal tot leven! In de tentoonstelling *Expeditie Israël* kun je een aflevering bekijken. In september wordt de hele serie opnieuw uitgezonden.

Voor meer informatie, ga naar de website: dediamantslijper.nl

Verhaal:

De vriend van de KONING

Lange tijd geleden leefde er eens een heidense koning. Deze koning hield ervan om te spreken met een rabbi die woonde in zijn koninkrijk. De koning vond dat de rabbi ontzettend wijs was en hij vroeg hem vaak om advies. Altijd wanneer de rabbi een verhaal vertelde of advies gaf, had hij het over God. Hij geloofde dat God alles bestuurt en met alles wat er gebeurt een bedoeling heeft.

Op een keer trok de koning erop uit om te jagen. Omdat hij de rabbi zo erg mocht, vroeg hij hem om mee te gaan. De rabbi had alleen nog nooit

gejaagd en hij had ook geen ervaring met boogschieten. Toen hij voor het eerst zijn boog spande en een pijl wegschoot, ging het helemaal fout. Hij hoorde een harde schreeuw en die kwam van

niemand anders dan de koning zelf! De pijl was in zijn hand terecht gekomen. De hand was zwaar gewond en dit maakte de koning woedend. Hij beval zijn knechten om de rabbi op te sluiten in de gevangenis.

Maanden gingen voorbij en langzamerhand genas de wond van de koning. Hij voelde zich weer fitter en kreeg ook steeds meer zin om opnieuw te

gaan jagen. Hij ging naar een ver land voor een speciale jachttocht. Tijdens de tocht miste hij het gezelschap van de wijze rabbi erg.

Op een gegeven moment kwam de koning aan op een locatie diep in het oerwoud. Omdat er in de omgeving gevaarlijke mensen rondliepen, kreeg hij van meerdere mensen het advies om het kamp niet te verlaten. Maar de koning was op zoek naar avontuur en trok er toch op uit. Dat had hij beter niet kunnen doen... De koning werd gevangengenomen door een stam die in het oerwoud leefde. Deze stam had de slechte gewoonte om uremdelingen die ze tegenkwamen te doden en op te eten. Dat waren ze ook van plan met de koning. Maar vlak voordat dat gebeurde, kwamen ze erachter dat zijn ene hand verminkt was. Meteen lieten ze de koning gaan, want iemand die verminkt was, mochten ze niet eten volgens hun wetten.

Wat was de koning blij. De blunder van de rabbi had zijn leven gered! Bij terugkomst in zijn paleis liet hij meteen de rabbi los. Hij vroeg de rabbi: "Volgens u heeft God overal een plan mee en draagt alles wat gebeurt bij aan het goede. Dat begrijp ik nu. Maar rabbi, ik heb één vraag: waar was het goed voor dat u al die maanden in de gevangenis zat?" De rabbi glimlachte

en antwoorde: "Majesteit, als ik niet in de gevangenis had gezeten, dan was ik samen met u naar dat verre land gegaan en dan had de stam mij opgegeten." "En welke les kunnen we hiervan leren?" vroeg de koning aan de rabbi. Na een tijdje nadenken zei de rabbi: "Misschien is de les dat uiteindelijk iedereen een vriend is van de grote Koning, de Schepper van hemel en aarde. Hij is een betrouwbare en goede Vriend, die het beste met ons voor heeft. We moeten vertrouwen dat al onze ervaringen, ook de negatieve, uiteindelijk meewerken voor het goede."

Oorspronkelijke bron: The King's Friend, geschreven door: Bentzion Elisha. www.chabad.org/library/article_cdo/aid/1817994/jewish/The-Kings-Friend.htm

De spelonk van Machpela

Ongeveer 3000 jaar geleden ging Abraham met zijn familie bij de eiken(bossen) van Mamre wonen. Deze eikenbossen lagen in de buurt van de stad Hebron. Om de stad Hebron is door de geschiedenis heen veel strijd gevoerd. Dit komt omdat er in Hebron een heilige plek ligt, namelijk de spelonk van Machpela.

Abraham kocht de spelonk van Machpela van de Hethieten, toen Abrahams vrouw Sara overleden was. Hij wilde haar daar begraven. In de Bijbel staat dat Efron, de man van wie Abraham de spelonk kocht, de

spelonk wilde schenken. Maar er staat ook dat Abraham dat geschenk niet wilde aannemen. Hij betaalde er het hoge bedrag van 400 sikkel voor. Misschien vind je het vreemd dat Abraham zoveel geld wilde betalen voor iets wat hem gratis

aangeboden werd. Maar door andere verhalen uit de tijd van de Bijbel weten we dat Efron de spelonk enkel uit beleefdheid als geschenk wilde weggeven. Efron hoopte ondertussen erg dat Abraham er veel geld voor zou betalen. Abraham kende die gewoonte en besloot Efron de volle prijs te geven.

De betekenis van het Hebreeuwse woord 'Machpela' is 'dubbel'. Waarschijnlijk heet de spelonk 'dubbel' omdat de spelonk uit twee ruimtes bestaat. Volgens een oud Joods boek zijn Adam en Eva na hun dood ook in deze spelonk begraven en is dat de reden dat de spelonk 'dubbel' genoemd wordt. En misschien is dat ook wel de reden dat Abraham zoveel geld voor de spelonk wilde betalen. Toen Abraham overleden was, werd ook hij begraven in de spelonk, evenals later Izak, Rebekka, Jakob en Lea.

Zoals er gebeurd is bij veel andere heilige plekken in Israël, is er over de spelonk van Machpela een groot stenen gebouw geplaatst. Het is gebouwd door koning Herodes de Grote die we ook kennen van de Bij-

bel. Wanneer je de plek nu bezoekt, zie je door het gebouw niets meer terug van de spelonk.

Op de precieze plek waar de doden begraven liggen, kun je al niet meer komen sinds de 12^e eeuw. Dit is uit respect. Voordat de grot werd afgesloten, heeft een monnik onderzocht of er echt mensen begraven lagen. Deze monnik vond beenderen en was ervan overtuigd dat het de beenderen van de aartsvaders en hun vrouwen waren. Nu is dat niet meer na te gaan.

Voor Joden en moslims is de spelonk vandaag nog belangrijk. Abraham is de voorvader van de Joden. Moslims zien Abraham als een ware gelovige en een groot profeet. Zowel Joden als moslims willen graag bidden bij de spelonk. Dit leidt vaak tot spanningen. Zo mochten Joden niet bidden bij de spelonk toen het land Israël onder gezag van moslims stond. Ook is er een paar keer een aanslag gepleegd bij de spelonk. Op dit moment is de spelonk verdeeld in een Joods en islamitisch gedeelte. Bij het graf van Abraham is een glazen plaat tussen het Joodse en islamitische gedeelte geplaatst. Op die plek kunnen Joden en moslims elkaar aankijken. Beiden zijn het nageslacht van Abraham. Joden via Abrahams zoon Izak en moslims via Abrahams zoon Ismaël.

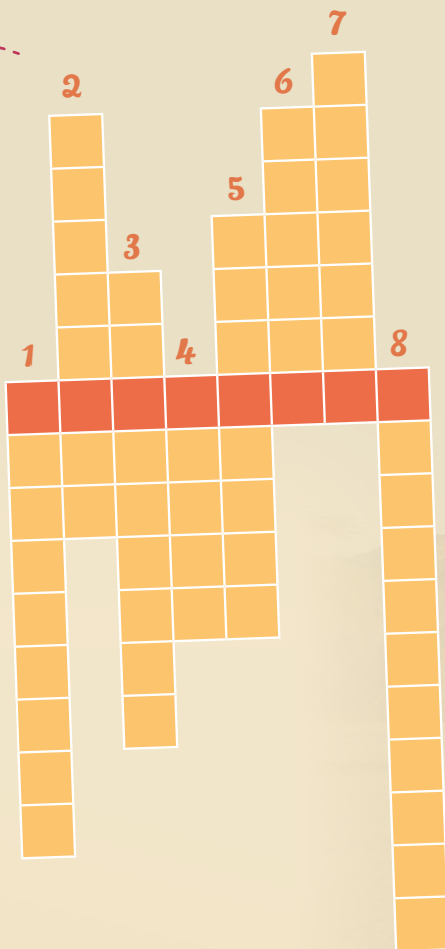
Graffteken bij het graf van Jakob

Het Machpela gebed

ZOEK OP EN VUL IN

1. Wat is de Hebreeuwse naam van de traditionele rouwdag in het Jodendom (aan elkaar geschreven)?
2. Wat is de naam van de spelonk waar de aartsvaders zijn begraven?
3. Hoe heette de raket die door Israël naar de maan gestuurd werd?
4. Van wie kocht Abraham het graf voor Sara?
5. Welke taal spreken de 'bedoeïenen' over het algemeen?
6. Van welk Arabisch woord komt het woord 'bedoeïen'?
7. Welke rivier stroomde door het gebied dat Lot koos om in te wonen?
8. Hoe heet de bloem die volgens Israëlische onderzoekers kan horen?

Stuur je antwoord, het woord dat ontstaat in de oranje balk, voor 21 juni 2019 naar info@touclub.nl!

JOODSE HUMOR

Sadie gaat naar een rabbi en klaagt dat ze erge hoofdpijn heeft. Vervolgens barst ze in huilen uit en praat urenlang over alle problemen die ze heeft en hoe ellendig ze zich voelt. Dan opeens veert Sadies overeind: "rabbi doordat ik alles aan u kon vertellen is de hoofdpijn weg!" Waarop de rabbi antwoordt: "nee Sadies, die hoofdpijn is niet weg, ik heb het nu."

Meer weten?

Wil je lid worden van de Tou!Club? Wil je meer weten over geld ophalen voor Aleh? Lijkt het jou leuk om in jouw klas een les te krijgen over het Jodendom? Of wil je iets vragen? Je kunt de Tou!Club op veel manieren bereiken. Of volg ons op sociale media!

Lid worden?
Ga naar touclub.nl!
info@touclub.nl

